

Granty sołeckie jako forma aktywizacji społeczności wiejskich w województwie zachodniopomorskim

BARTŁOMIEJ H. TOSZEK

DR HAB.

Uniwersytet Szczeciński, Wydział Humanistyczny
e-mail: clermont(at)wp.pl

Słowa kluczowe rozwój obszarów wiejskich, aktywizacja mieszkańców wsi, samorząd województwa, województwo zachodniopomorskie

Abstrakt Zasadniczym celem organizowanego przez samorząd województwa zachodniopomorskiego w latach 2017 i 2018 konkursu Granty Sołeckie była aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich. Analiza porównawcza tych dwóch edycji pokazuje, że zamiar ten został zrealizowany jedynie częściowo. Granty sołeckie nie są bowiem elementem polityki społecznej prowadzonej w ramach zrównoważonego rozwoju regionalnego, lecz jedynie doraźnym, nieskonkretyzowanym i ograniczonym pod względem oddziaływania instrumentem, którego znaczenie dla integrowania wspólnot wiejskich jest umiarkowane.

‘Village grants’ as a form of rural communities activation in the West Pomerania Province

Keywords rural areas development, rural areas inhabitants activation, provincial self-government, West Pomerania Province

Abstract Organized by the West Pomerania Province Self-Government in 2017 and 2018 competition ‘Village grants’ headline target was activation of people living in rural areas. However, comparative analysis of both competition editions shows that aim realized only partially. This is due to ‘Village grants’ are not an element of social policy in the frames of regional sustainable development, but only instrument shaped on the bases of actual possibilities, non-specified and limited in scope of impact, which meaning in the processes of stimulating and enhancing of rural communities integration is rather moderate.

Cechy wyróżniające ludność wiejską na tle ogółu społeczeństwa, takie jak rozproszenie przestrzenne, tendencja do zmniejszania się populacji i utrzymująca się (pomimo systematycznego spadku znaczenia produkcji rolnej dla obszarów wiejskich) specyfika struktury zawodowo-społecznej (Stanny, 2014, s. 131–134), stanowią zasadnicze przeszkody w tworzeniu oddolnych inicjatyw i realizacji procesów integrujących te środowiska. Wspólnoty niemające dodatkowej

motywacji do działania (np. sąsiedztwo zakładów produkcyjnych prowadzących działalność szkodliwą dla zdrowia mieszkańców, uciążliwe dla ogółu prace budowlane, powtarzające się podtopienia gruntów i budynków) pozostają najczęściej bierne, pomimo dostępności instrumentów służących rozwojowi gospodarczemu i społecznemu obszarów wiejskich. Pojawiające się w różnych miejscach kraju nieliczne inicjatywy *bottom-up* są zatem uzupełniane kompleksowymi działaniami *top-down* realizowanymi przez rząd (za pośrednictwem centralnych i terenowych organów administracji) oraz jednostki samorządu terytorialnego. W województwie zachodniopomorskim szczególną kreatywnością w tym zakresie wykazują się władze samorządowe szczebla regionalnego. Stworzyły one szereg instrumentów pomocowych (w tym finansowych) mających stymulować i dynamizować aktywność środowisk wiejskich. Należy do nich m.in. ogłoszony w 2017 roku przez marszałka województwa zachodniopomorskiego (MWZ) konkurs Granty Sołeckie, którego cele i rezultaty zostały przedstawione w niniejszym opracowaniu. Wykorzystując metody badawcze stosowane w naukach społecznych, tj. analizę systemową, metodę ilościową i metodę porównawczą, udzielono również odpowiedzi na pytanie o efektywność konkursu jako narzędzia aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich.

Pierwsza edycja konkursu została przeprowadzona na podstawie Uchwały Nr 178/17 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 6 lutego 2017 roku jako część składowa działań „Definiowanie i kultywowanie elementów i atrybutów tożsamości lokalnej” oraz „Promowanie w relacjach zewnętrznych elementów tożsamości regionu” wskazanych w celu kierunkowym „Wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej” Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 roku przyjętej przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego (SWZ) (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, 2017a, s. 1). W stanowiącym załącznik do pierwszej z tych uchwał *Regulaminie Konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2017”* wskazano następujące cele:

- 1) Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej z inicjatywy sołectw (...), poprzez: a) aktywizację społeczności lokalnej; b) realizację projektów na rzecz rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego; c) podnoszenie jakości i bezpieczeństwa życia mieszkańców; d) wzmacnianie udziału społeczności w podejmowaniu decyzji lokalnych; e) definiowanie i kultywowanie elementów i atrybutów tożsamości lokalnej; f) promowanie w relacjach zewnętrznych elementów tożsamości regionu; g) realizacja przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, edukacyjnym, turystycznym i sportowym; h) wzmacnianie poczucia tożsamości społeczności regionu przy zaangażowaniu instytucji i partnerów społecznych.
- 2) Wyróżnienie sołectw podejmujących szczególnie wartościowe i skuteczne inicjatywy na rzecz wspierania rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacniania tożsamości i integracji społeczności lokalnej (...).
- 3) Identyfikacja i upowszechnienie sprawdzonych, skutecznych praktyk dotyczących wspierania rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmacniania tożsamości i integracji społeczności lokalnej” (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego 2017b, s. 1).

Uczestnikami konkursu były *de facto* jednostki pomocnicze gmin wiejskich, tj. sołectwa (ze względu na brak podmiotowości prawnej formalnie reprezentowane przez macierzyste gminy), które starały się o całkowite lub częściowe sfinansowanie (do 10 tys. zł) określonego (jednego w danym sołectwie) projektu inwestycyjnego, realizowanego na obszarze swojej własności miejscowej i wpisującego się w cele konkursu. Kapituła (w której skład weszły osoby wskazane przez Konwent Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Miast Województwa Zachodniopomorskiego oraz przedstawiciele wybranych komórek organizacyjnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego) dokonywała merytorycznej oceny zgłoszeń poprzez ustalenie, w jakim stopniu każdy z przedstawionych projektów „angażuje w realizację mieszkańców miejscowości (wkład własny pracy), (...) sprzyja integracji społeczności lokalnej, (...) zaspokaja potrzeby zgłaszane przez mieszkańców sołectwa, (...) poprawia jakość życia i bezpieczeństwo publiczne, (...) trwale wpisuje się w przestrzeń publiczną sołectwa” (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, 2017b, s. 2). Zaangażowanie wspólnoty wiejskiej w realizację projektu zostało dodatkowo podkreślone poprzez uznanie je za kryterium wyłonienia zwycięzców (określanych w Regulaminie mianem laureatów) w przypadku uzyskania przez dwóch lub więcej uczestników tej samej liczby punktów w pozostałych kategoriach. Lista 50 najwyżej ocenionych projektów miała zostać opublikowana na stronach internetowych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego (UMWZ) oraz Wydziału Rolnictwa i Rybactwa (WRiR), komórki organizacyjnej UMWZ zapewniającej obsługę organizacyjną i administracyjną konkursu.

W okresie naboru, tj. do 30 kwietnia 2017 roku, wpłynęły zgłoszenia z 547 (31,47%) spośród 1738 sołectw województwa. Uczestnicy konkursu ubiegali się o przyznanie finansowania w łącznej kwocie 5 320 383,70 zł do projektów o łącznej wartości 7 078 632,88 zł, czyli średnio 9 726,48 zł na projekt. Liczba podmiotów aplikujących o granty sołeckie była niemal 11-krotnie wyższa od określonej w Regulaminie maksymalnej liczby zwycięzców, dlatego ZWZ podjął decyzję o rozszerzeniu listy laureatów do 65 miejsc, czyli o 30%, oraz zwiększeniu puli środków przeznaczonych na realizację konkursu o 150 tys. zł. Uchwałą SWZ zwycięzcy otrzymali dotacje celowe w łącznej kwocie 638 088,47 zł na realizację projektów o wartości przekraczającej 1 mln zł (Wydział Rolnictwa i Rybactwa, 2017a, s. 3–5). Najwięcej nagrodzonych gmin (niemal jedna czwarta) ubiegało się o sfinansowanie lub dofinansowanie przedsięwzięć związanych z zagospodarowaniem (tj. uporządkowaniem, przystosowaniem, wyposażeniem lub modernizacją) stanowiących własność lub pozostających w trwałym władaniu gminy otwartych przestrzeni, które miały się stać miejscem służącym integracji wszystkich członków wspólnoty wiejskiej. Projekty z tej kategorii dotyczyły przeważnie budowy, rozbudowy i poprawienia estetyki wiat i podestów scenicznych oraz zakupu ławek, stołów i kuchni letnich (grillów). Środki finansowe na budowę i wyposażenie placów zabaw, siłowni zewnętrznych i świetlic wiejskich otrzymało z kolei odpowiednio 11, 10 i 9 sołectw. Pozostałe 19 nagrodzonych koncepcji obejmowało budowę i modernizację infrastruktury drogowej (dróg, parkingów i chodników), odtworzenie zbiorników wodnych, budowę przystani i pomostów na rzekach i jeziorach, budowę i modernizację boisk do gry w piłkę nożną i koszykówkę oraz pól do minigolfa, renowację cmentarzy, remont obiektów małej architektury (pomników), zakup i montaż urządzeń monitorujących, organizację

stałych wystaw historycznych i ścieżek edukacyjnych, a także organizację sprzedaży lokalnych produktów rolno-spożywczych (Wydział Rolnictwa i Rybactwa, 2017b, s. 1).

Tabela 1. Wykaz tematyczny projektów w konkursie Granty Sołeckie 2017

Lp.	Tematyka projektu	Liczba projektów	
		zgłoszonych	nagrodzonych
1.	zagospodarowanie otwartych przestrzeni publicznych do celów służących integracji mieszkańców wsi	151	16
2.	budowa, modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich	60	9
3.	zakup strojów i instrumentów dla zespołów pieśni i tańca	1	0
4.	otwarcie bibliotek wiejskich	1	0
5.	budowa siłowni zewnętrznych	144	10
6.	budowa lub modernizacja dróg, parkingów i chodników	31	3
7.	budowa przystanków autobusowych	4	0
8.	budowa przystanków rowerowych	1	0
9.	rewitalizacja parków	2	0
10.	zagospodarowanie plaży	2	0
11.	renowacja cmentarza	3	1
12.	remont obiektów małej architektury	1	1
13.	budowa i modernizacja boisk i pól sportowych	37	6
14.	budowa i modernizacja placów zabaw	69	11
15.	odtworzenie zbiorników wodnych	1	1
16.	budowa przystani i pomostów na rzekach i jeziorach	2	2
17.	zakup i montaż urządzeń monitorujących	4	1
18.	oświetlenie miejsc publicznych	13	0
19.	modernizacja budynków OSP i konserwacja sprzętu przeciwpożarowego	5	0
20.	zakup sprzętu medycznego	1	0
21.	organizacja stałych wystaw historycznych i ścieżek edukacyjnych	12	2
22.	organizacja sprzedaży lokalnych produktów rolno-spożywczych	2	2
Razem		547	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2017b).

Zdecydowana większość projektów (ponad 90%) zakładała uczestniczenie mieszkańców wsi w pracach przygotowawczych (np. wyrównanie gruntu pod budowę) i pomocniczych (tj. remontowych, wykończeniowych i porządkowych). Wysoki (83,6%) był również odsetek zgłoszeń dotyczących wydzielenia, zagospodarowania lub poprawy funkcjonalności terenów otwartych (np. miejsc rekreacji i wypoczynku, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, parków) oraz budowy, rozbudowy, adaptacji i wyposażenia obiektów (w szczególności świetlic) służących do celów związanych z inicjowaniem, przyspieszaniem i intensyfikacją procesów integracyjnych społeczności lokalnych. Pozbawione znaczenia okazały się natomiast uwarunkowania geograficzne i ekonomiczne, ponieważ największa liczba zgłoszeń (powyżej 30) napłynęła z powiatów położonych tak w dawnym województwie szczecińskim, tradycyjnie uznawanym za obszar dynamiczniej rozwijający się pod względem gospodarczym od wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, jak i w dawnych województwach gorzowskim, koszalińskim i słupskim;

znalazły się wśród nich powiaty sąsiadujące z dużymi aglomeracjami – policki, stargardzki, gryfiński i koszaliński – oraz te z terenów słabo zurbanizowanych, jak choszczeński, goleniowski, łobeski i szczecinecki (Wydział Rolnictwa i Rybactwa 2017c, s. 2). Liczba zgłoszeń z danego powiatu, podobnie jak wartość merytoryczna projektów, nie była zatem uzależniona od usytuowania na mapie regionu czy tempa rozwoju gospodarczego, lecz przede wszystkim od poziomu aktywności wspólnot wiejskich (a przynajmniej sołtysów) w zakresie pozyskiwania środków na sfinansowanie istotnych przedsięwzięć.

Tabela 2. Liczba projektów w konkursie Granty Sołeckie 2017 z podziałem na powiaty

Lp.	Powiat	Liczba projektów	
		zgłoszonych	nagrodzonych
1.	białogardzki	24	2
2.	choszczeński	37	4
3.	drawski	10	1
4.	goleniowski	32	3
5.	gryficki	29	5
6.	gryfiński	60	7
7.	kamieński	29	5
8.	kołobrzeski	25	3
9.	koszaliński	43	8
10.	łobeski	31	4
11.	myśliborski	11	2
12.	policki	13	2
13.	pyrzycki	50	4
14.	sławieński	31	2
15.	stargardzki	34	4
16.	szczecinecki	37	4
17.	świdwiński	25	3
18.	wałeski	26	2
Razem		547	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2017c).

Drugą edycję konkursu ZWZ przeprowadził na podstawie Uchwały Nr 129/18 z dnia 29 stycznia 2018 roku, która – podobnie jak Uchwała Nr 178/17 – również wpisywała się w realizację Strategii rozwoju województwa zachodniopomorskiego do 2020 roku. W uzasadnieniu podkreślono, że „celem konkursu jest wyróżnienie samorządu (gminy i sołectwa), który podejmuje szczególnie wartościowe i skuteczne inicjatywy na rzecz lokalnej społeczności, jej integracji, pobudzania aktywizacji mieszkańców, budowania świadomości obywatelskiej i tożsamości lokalnej” (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, 2018a, s. 2). Natomiast w Regulaminie Konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2018” (stanowiącym załącznik do Uchwały Nr 129/18) powielono cele określone w poprzedniej edycji. *Novum* stanowiło jedynie nałożenie na uczestników obowiązku wykazania, że realizacja zgłoszonych projektów doprowadzi do osiągnięcia co najmniej jednego z celów określonych w treści

Regulaminu (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego, 2018b). Podobnie jak w 2017 roku o całkowite lub częściowe sfinansowanie (do kwoty 10 tys. zł) projektów inwestycyjnych (o wartości całkowitej nieprzekraczającej 25 tys. zł) mogły występować „gminy, reprezentujące sołectwa działające na obszarach wiejskich województwa zachodniopomorskiego (...), przy czym dla jednego sołectwa może być jedno zgłoszenie” (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego 2018b, s. 1). Pod względem merytorycznym zgłoszenia miały zostać ocenione przez kapitułę, której skład osobowy i tryb postępowania były wzorowane na rozwiązaniach przyjętych przy organizacji Grantów Sołeckich 2017. Kapituła miała wyłonić 180 zwycięzców (laureatów), dla których „Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (...) wystąpi do Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z wnioskiem o przyznanie grantów sołeckich w formie pomocy finansowej – dotacji celowej dla gminy na sfinansowanie zgłoszonych do realizacji projektów. Uchwałę w sprawie udzielenia pomocy finansowej podejmuje Sejmik” (Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego 2018b, s. 2–3).

Nabór trwał od 1 do 28 lutego 2018 roku. Do konkursu przystąpiło 559 (tj. 32,16%) sołectw województwa, które ubiegały się o przyznanie środków finansowych w łącznej kwocie 5 540 812,17 zł na realizację projektów o łącznej wartości niemal 7 mln zł, czyli średnio 9 912,01 zł na projekt. Liczba uczestników w stosunku do poprzedniej edycji Grantów Sołeckich zwiększyła się zaledwie o 12 (2,15%), co przy niemal 3-krotnym podwyższeniu maksymalnej liczby laureatów (z 65 do 180) dawało szansę na uzyskanie finansowania niemal co trzeciemu uczestnikowi. Najwięcej zgłoszeń (ponad jedna trzecia) dotyczyło zagospodarowania otwartych przestrzeni mających stać się miejscem spotkań, wypoczynku i rekreacji mieszkańców wsi. O sfinansowanie lub dofinansowanie przedsięwzięć polegających na budowie, rozbudowie, modernizacji lub zakupie wyposażenia siłowni zewnętrznych, placów zabaw i świetlic wystąpiło odpowiednio 126, 68 i 60 uczestników konkursu. Natomiast liczba zgłoszeń związanych z rekultywacją zbiorników wodnych, budową urządzeń umożliwiających korzystanie z tych zbiorników, oświetleniem miejsc publicznych, budową dróg, chodników i parkingów, organizacją stałych wystaw historycznych i edukacyjnych oraz budową i modernizacją boisk sportowych (do piłki nożnej, koszykówki i piłki plażowej) oscylowała od 9 do 26. Z kolei najmniej (od 1 do 7) projektów dotyczyło renowacji cmentarzy, rewitalizacji parków i skwerów, zagospodarowania plaż, modernizacji przedszkola, otworzenia biblioteki wiejskiej, odnowienia remiz strażackich i zakupu sprzętu przeciwpożarowego, budowy lub zadaszenia przystanków autobusowych, budowy obiektu małej architektury (fontanny), budowy przystanków rowerowych oraz organizacji sprzedaży lokalnych produktów rolno-spożywczych (Wydział Rolnictwa i Rybactwa, 2018a, s. 1–13).

Tabela 3. Tematyczny wykaz projektów w konkursie Granty Sołeckie 2018

Lp.	Tematyka projektu	Liczba zgłoszonych projektów	Liczba projektów w stosunku do 2017 r.	
			w liczbach	w %
1.	modernizacja budynku przedszkola	1	1	+100,00
2.	budowa przystanków autobusowych	5	+4	+80,00

Lp.	Tematyka projektu	Liczba zgłoszonych projektów	Liczba projektów w stosunku do 2017 r.	
			w liczbach	w %
3.	rekultywacja zbiorników wodnych, budowa przystani i pomostów na rzekach i jeziorach	9	+6	+66,67
4.	rewitalizacja parków i skwerów	5	+3	+60,00
5.	organizacja stałych wystaw historycznych i ścieżek edukacyjnych	21	+9	+42,86
6.	modernizacja budynków OSP i zakup sprzętu przeciwpożarowego	7	+2	+28,57
7.	zagospodarowanie otwartych przestrzeni publicznych do celów służących integracji mieszkańców wsi	192	+42	+21,86
8.	oświetlenie miejsc publicznych	14	+1	+7,14
9.	budowa, modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich	60	0	0,00
10.	zagospodarowanie plaży	2	0	0,00
11.	otwarcie bibliotek wiejskich	1	0	0,00
12.	budowa przystanków rowerowych	1	0	0,00
13.	budowa lub remont obiektów małej architektury	1	0	0,00
14.	budowa i modernizacja placów zabaw	68	-1	-1,47
15.	budowa siłowni zewnętrznych	126	-18	-14,29
16.	budowa i modernizacja boisk i pól sportowych	26	-11	-42,31
17.	renowacja cmentarza	2	-1	-50,00
18.	organizacja sprzedaży lokalnych produktów rolno-spożywczych	1	-1	-50,00
19.	budowa lub modernizacja dróg, parkingów i chodników	17	-14	-82,35
20.	zakup strojów i instrumentów dla zespołów pieśni i tańca	0	-1	-100,00
21.	zakup sprzętu medycznego	0	-1	-100,00
22.	zakup i montaż urządzeń monitorujących	0	-4	-400,00
Razem		559	+12	+2,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2018a).

Analogicznie do poprzedniej edycji w licznych zgłoszeniach zadeklarowano, że roboty towarzyszące zostaną przeprowadzone bez pomocy wyspecjalizowanych podmiotów zewnętrznych, tj. własnymi siłami społeczności wiejskiej. Większość (ponad 80%) projektów była „związana z zabawą, aktywnością sportową i aktywizacją mieszkańców (np. place zabaw, siłownie plenerowe, boiska, miejsca aktywności sportowej), wypoczynkiem (...) oraz zaspokajaniem potrzeb lokalnej społeczności (np. modernizacje świetlic, tworzenie pracowni komputerowych, rozwijanie pasji dzieci i młodzieży)” (Wydział Rolnictwa i Rybactwa 2018b, s. 4), czyli pojawiły się elementy stymulujące i dynamizujące procesy integracyjne.

Najwięcej zgłoszeń wpłynęło z powiatów stargardzkiego, gryfińskiego i kołobrzckiego (odpowiednio 56, 43 i 39), a najmniej z powiatów polickiego, myśliborskiego i białogardzkiego (odpowiednio 12, 20 i 23). Największe różnice w liczbie zgłoszeń w stosunku do 2017 roku miały powiaty stargardzki (22 zgłoszenia więcej) i pyrzycki (21 zgłoszeń mniej), podczas gdy w większości powiatów (tj. 12 z 18) nie przekraczały one 10 zgłoszeń.

Tabela 4. Liczba projektów w konkursie Granty Sołeckie 2018 z podziałem na powiaty

Lp.	Powiat	Liczba projektów		
		zgłoszonych	w stosunku do 2017 r.	
			w liczbach	w %
1.	białogardzki	23	-1	-4,38
2.	choszczeński	35	-2	-5,71
3.	drawski	25	+15	+60,00
4.	goleniowski	29	-3	-10,35
5.	gryficki	36	+7	+19,44
6.	gryfiński	43	-17	-39,54
7.	kamieński	36	+7	+19,44
8.	kołobrzeski	39	+14	+35,90
9.	koszaliński	31	-12	-40,00
10.	łobeski	25	-6	-24,00
11.	myśliborski	20	+9	+45,00
12.	policki	12	-1	-8,33
13.	pyrzycki	29	-21	-72,41
14.	ślawieński	29	-2	-6,90
15.	stargardzki	56	+22	+39,29
16.	szczecinecki	31	-6	-19,36
17.	świdwiński	33	+8	+24,24
18.	wałęcki	27	+1	+3,70
Razem		559	547	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2018c, s. 1–11).

Analiza efektywności konkursu Granty Sołeckie pokazuje, że główny cel tego przedsięwzięcia, tj. aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich, został osiągnięty jedynie częściowo. Wprawdzie w obu edycjach większość uczestników zgłosiła projekty pozwalające stworzyć miejsca służące integracji lub podnieść walory użytkowe istniejących już obiektów o takim przeznaczeniu oraz zadeklarowała, że przynajmniej niektóre prace zostaną wykonane samodzielnie przez wspólnoty wiejskie, ale w 2018 roku było ich jednak mniej niż rok wcześniej – odpowiednio o ok. 4% i ok. 6%. W pięciu najliczniejszych grupach tematycznych jedynie liczba projektów dotyczących budowy i modernizacji placów zabaw uległa nieznaczącej zmianie w 2018 roku (o 1,5%), podczas gdy różnice w pozostałych grupach (dotyczących zagospodarowania otwartych przestrzeni na cele związane z integracją mieszkańców wsi, budowy, modernizacji lub wyposażenia świetlic wiejskich, budowy siłowni zewnętrznych oraz budowy lub modernizacji boisk i pól sportowych) wynosiły 14,3–42,1%. To wskazuje, że w skali regionu nie wypracowano strategii doboru instrumentów mających zwiększać poziom aktywności na obszarach wiejskich (poprzez wzorowanie się na zgłoszeniach zwycięzców pierwszej edycji konkursu). Wiele projektów odrzuconych w konkursie Granty Sołeckie 2017 zostało ponownie zgłoszonych w 2018 roku, choć lista laureatów oraz oceny punktowe projektów były dostępne na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego. Jest bardzo prawdopodobne, że nawet przy znaczącym zwiększeniu szans na wygraną – w związku z 3-krotnym zwiększeniem

liczby zwycięzców – projekty wyeliminowane w pierwszej edycji zostaną krytycznie ocenione także przez kapitułę Grantów Sołeckich 2018¹.

Łatwo zauważyć również sporą różnicę w liczbie projektów z poszczególnych powiatów w obu edycjach – od 3,7% do aż 45% w 12 z 18 powiatów, z których napłynęły zgłoszenia. Największe zmiany *in plus* odnotowały powiaty stargardzki, myśliborski i drawski (39,29–60,0%), a *in minus* powiaty gryfiński, koszaliński i pyrzycki (39,54–72,41%). Oba wskazane trendy, tj. gwałtowny wzrost i dramatyczny spadek liczby zgłoszeń z jednej trzeciej powiatów, wskazują na niewykształcenie się w skali regionu mechanizmu, który czyniłby z grantów sołeckich narzędzie zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego województwa zachodniopomorskiego. Wysoki wskaźnik zmienności w aspektach przedmiotowym (ze względu na tematykę zgłaszanych projektów) i podmiotowym (ze względu na miejsce realizacji projektów) nie oznacza jednak, że konkurs nie przyczynia się do zacieśniania więzi społecznych. Jeżeli projekty odpowiadają na rzeczywiste (tj. prawidłowo oszacowanym) i istotne potrzeby i oczekiwania przeważającej części wspólnoty wiejskiej, a ponadto są realizowane z udziałem członków tej wspólnoty (którzy tym samym przyjmują na siebie odpowiedzialność za jakość wykonanych osobiście prac, jak również obowiązek zapewnienia rezultatom trwałości poprzez należytą konserwację i usuwanie zniszczeń), to w sposób oczywisty przyczyniają się do kształtowania i pogłębiania powiązań wewnątrzspołnotowych. Postrzegając zatem Granty Sołeckie nie tylko jako element polityki społecznej (tj. zespołu działań ukierunkowanych na osiągnięcie określonych celów) prowadzonej w ramach zrównoważonego rozwoju regionalnego, lecz także instrument wykorzystywany przez samorząd województwa zachodniopomorskiego do doraźnego (tj. zaproponowanego w ramach aktualnych możliwości finansowych), nieskonkretyzowanego (tj. bez liczenia na wymierne rezultaty) i punktowego (tj. mającego zasięg sublokalny) umacniania społeczności wiejskich, można uznać, że konkurs do pewnego stopnia oddziałuje na aktywizację mieszkańców wsi w regionie.

Bibliografia

- Stanny, M. (2014). Wieś, obszar wiejski, ludność wiejska – o problemach z ich definiowaniem. Wielowymiarowe spojrzenie. *Wieś i Rolnictwo*, 1 (162), 123–138.
- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2017a). *Granty sołeckie – ewaluacja*. Archiwum Wydziału Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR AB.
- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2017b). *Lista rankingowa uczestników konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2017”*. Pobrane z: <http://www.grantysoleckie.wzp.pl/wyniki-konkursu> (30.03.2018).
- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2017c). *Rejestr roboczy – wg powiatów*. Archiwum Biura ds. Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV MP 0.
- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2018a). *Wykaz zgłoszonych projektów*. Materiały Biura Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV 3031.3.1-559.2018.

¹ W momencie pisania niniejszego artykułu edycja Grantów Sołeckich w 2018 roku nie była jeszcze rozstrzygnięta.

- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2018b). *Konkurs Granty sołeckie*. Szczecin: Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego.
- Wydział Rolnictwa i Rybactwa (2018c). *Zestawienie ilościowe 'Granty sołeckie 2018' na dzień 22.03.2018 r.* Materiały Biura ds. Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV AC 0.
- Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (2017a). Uchwała Nr 178/17 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 6 lutego 2017 r. w sprawie organizacji konkursu pn. „Granty sołeckie 2017”. Archiwum Biura Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV MP 170201.1. Pobrane z: <http://bip.wzp.pl/artukul/uchwala-nr-17817-zarzadu-wojewodztwa-zachodniopomorskiego> (30.03.2018).
- Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (2017b). *Regulamin Konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2017”*. Załącznik do uchwały NR 178/17 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 6 lutego 2017 r. Archiwum Biura Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV MP 170201.1. Pobrane z: http://bip.wzp.pl/sites/bip.wzp.pl/files/articles/regulamigrantysoleckie_0.pdf (30.03.2018).
- Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (2018a). Uchwała Nr 129/18 Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 6 lutego 2017 r. w sprawie organizacji konkursu pn. „Granty sołeckie 2018”. Pobrane z: <http://bip.wzp.pl/artukul/uchwala-nr-12918-zarzadu-wojewodztwa-zachodniopomorskiego-z-dnia-29-stycznia-2018-r> (30.03.2018).
- Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego (2018b). *Regulamin Konkursu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego „Granty sołeckie 2018”*. Załącznik do Uchwały Nr 129/18.
- Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 29 stycznia 2018 r. Materiały Biura Modernizacji i Promocji Obszarów Wiejskich w Wydziale Rolnictwa i Rybactwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, WRiR-IV BT GS18.1.6. Pobrane z: <http://bip.rbip.wzp.pl/sites/bip.wzp.pl/files/articles/180129.1zregulamigrantysoleckie.pdf> (30.03.2018).